

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Team klima, miljø og internasjonalt arbeid

Vår dato: 02.02.2024
Deres dato:
Vår referanse: 24/04765-2
Deres referanse: 202310293-2
Vår saksbehandler: Lotte Thommesen

Uttalelse til melding om Gravefossen kraftverk i Drangedal kommune

Telemark fylkeskommune viser til oversendelse datert 30.10.2023 om høring av melding om Gravefossen kraftverk i Graveelva i Drangedal kommune. NVE har mottatt meldingen fra Småkraftkonsult AS, på vegne av Gårdskraft AS, hvor de har blitt bedt om å gjøre en forhåndsvurdering av om byggingen av Gravefossen kraftverk er konsesjonspliktig. Meldingen skal behandles etter vannressursloven § 18 og vurderes etter vannressursloven §§ 8 og 10.

Fylkeskommunen har blitt bedt om å vurdere om kjente allmenne interesser kan bli påvirket av tiltaket og i tillegg vurdere tiltaket opp mot vårt sektorlovverk. Etter forespørsel om utsatt frist er fristen satt til 5.2.2024.

Bakgrunn for saken og beskrivelse av tiltaket

Oversendelsen fra NVE omfatter et høringsbrev, melding om å bygge Gravefossen kraftverk og et skjema for dokumentasjon av hydrologiske forhold for Gravefossen kraftverk. Prosjektområdet ligger like sør for tettstedet Bø i Tørdal, i Drangedal kommune.

Gravefossen kraftverk er planlagt ved Gravefossen som ligger i Graveelva (017-28-R). Graveelva er en del av Kragerøvassdraget (017.F4A) og er i Vann-Nett registrert med god økologisk tilstand. Tilstandsvurderingen baserer seg kun på målt syrenøytraliserende kapasitet og det er ikke registrert påvirkninger utover sur nedbør på vannforekomsten. Øvre del av nedbørsfeltet er overført til Suvdølavassdraget og Lindalselva kraftverk ble vedtatt konsesjonsfritt i 2014. Disse tiltakene er ikke registrert på Graveelva i Vann-Nett, men heller på Lindalselva (017-46-R). Lindalselva er ifølge Vann-Nett en sterkt modifisert vannforekomst på grunn av nevnte utbygginger og manglende krav om minstevannsføring. Omtrent 1,5 km oppstrøms omsøkt kraftverk ble det gitt konsesjon til Graveelva kraftverk i 2016, dette har fått utsatt byggefrist til 2026 og er dermed ikke registrert i Vann-Nett.

Gravefossen kraftverk skal utnytte et fall på 42 m, mellom kote 139 og kote 97 i Graveelva. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 950 kW og vil ifølge meldingen gi en årlig produksjon på 2 GWh. Kraftproduksjon vil medføre at en strekning på 400-450 m av elva blir fraført vann. Middelvannføringen i elva er oppgitt å være på 983 l/s og kraftverket vil ha en maksimal slukeevne på 2400 l/s, noe som tilsvarer 244% av middelvannføringen. Planlagt slipp av

minstevann skal være 33 l/s hele året og er lik alminnelig lavvannføring. I tabell 1.3.2 i skjema for hydrologisk forhold oppgis det at det i tørre og våte år vil være henholdsvis 48 og 93 dager der tilsiget er mindre enn laveste driftsvannføring tillagt planlagt minstevannsføring.

I meldingen om Gravefossen kraftverk skisseres to alternativer for inntaksterskel. I alternativ 1 planlegges det en 0,5-1 m høy terskel over hovedløpet. Det oppgis ikke hvor lang denne terskelen vil være, men at overløpet på terskelen for en høyde som tilsvarer normal vannstand i kulpen ovenfor. Inntakskummen skal plasseres i et naturlig søkk i terrenget noe oppstrøms og det oppgis at kum og rør kan installeres uten store inngrep. I alternativ 2 skisseres terskelen noe nedstrøms og blir omtrent 1 m høy og 15 m lang. I dette alternativet må det sprenges for å installere inntakskum og rør. Uavhengig av plassering av inntaksterskel er vannveien beregnet å bli omtrent 600 m lang og skal graves ned frem til kraftstasjonen. Det oppgis at rørgaten vil gå gjennom skogsterreng, med vekselvis løsmasse- og fjellgrunn.

Fylkeskommunens roller og ansvar

Fylkeskommunen skal bidra til at nasjonale og regionale føringer blir fulgt opp i alt planarbeid. Vi har en rolle som regional utviklingsaktør, planfaglig veileder, vegmyndighet og kulturminnemyndighet. Fylkeskommunens uttalelse gis med grunnlag i mål, prinsipper og anbefalinger, slik de er nedfelt i overordnede nasjonale og regionale styringsdokumenter.

Fylkeskommunens vurdering

Telemark fylkeskommune vil i punktene nedenfor kommentere på de delene av meldingen som berører våre ansvarsområder.

Kulturarv - automatisk freda kulturminner

Vi viser til vår uttale av 16.6.2023 angående hensynet til automatisk fredede kulturminner. Utover tidligere uttalelse vil vi trekke frem kulturminneplan for Drangedal kommune som ble sendt på høring 05.06.2023. Her blir Tørdal mølle trukket fram som et særlig viktig kulturminne, med ønske om å utvikle området:

«Planer om bruk av mølla og området rundt til turisme knytta til aktiviteter og opplevelser vil sammen med bruk av dette kulturmiljøet til historie- og kunnskapsformidling gi kulturmiljøet en høy bruksverdi. Slik miljøet med selve møllebygningen og området rundt framstår i dag, gir det et i stor grad autentisk bilde av fortida, der inventaret i og materialene i bygningen er bevart, mens dam og bru er mulig å gjenskape med de fundamentene som finnes der i dag. Ut fra en samlet vurdering vurderes kulturmiljøet til å ha stor verdi. Bygningen Tørdal Mølle bør registreres i Kulturminnesøk.» (utkast kulturminneplan side 34).

Det må gjøres en avklaring på om kommunens intensjon om vern og utvikling av området rundt Tørdal Mølle er forenelig med planene om en ytterligere utnyttelse av vannressursene her.

Friluftslivsinteresser

Det er lite til ingen aktivitet ved selve Gravefossen, men ved Gravhølen/Storhølen er det en veldig fin badeplass med svåfjell som er mye i bruk og veldig populær på sommerstid. IL Tørn

merker og rydder turløyper hver sesong til sin 10 på topp, og har flere turer i nærheten av badeplassen. Her er det også laget til en gapahuk og det finnes en båt til gratis utlån for fiske i sammenheng med disse turene. Utover dette har kommunen sendt søknad om statlig sikret friluftslivsområde ved Skjeggfoss i Tørdal og det har vært jobbet i flere år for å få til et friluftslivsområde i tilknytning til gamle Tørdal Mølle, som vist til i utkastet til kulturminneplan.

Vannforvaltning og hensyn til fisk og andre ferskvannsorganismer

Fylkeskommunen er i Lakse- og innlandsfiskeloven gitt forvaltningsansvaret for innlandsfisk som ikke er truede eller som er gitt en spesiell forvaltningsstatus. En av de viktigste målsettingene for fiskeforvaltningen i fylkeskommunen er å bevare naturlige bestander av fisk og andre ferskvannsorganismer, gjennom å sikre viktige gyte- og oppvekstplasser. I meldingen oppgir tiltakshaver at det er ørret i elva, men at det ikke er registrert rødlistede arter i prosjektområdet. Vi vil i denne sammenheng trekke frem at det i forbindelse med konsesjonsprosessen med Graveelva kraftverk ble påpekt at det trolig går ål i vassdraget, men fisk og bunndyr allikevel ikke ble kartlagt.

Det generelle målet i vannforskriften er at alle vannforekomster skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand. Graveelva har i dag god tilstand og denne skal dermed beskyttes mot forringelse, jf. vannforskriften § 4. Det er sektormyndigheten, altså NVE i denne sammenheng, som skal ta stilling til om det omsøkte tiltaket vil medføre en forringelse av tilstanden og eventuelt angi vilkår for å avbøte på dette som gitt av vannforskriften § 12. Fylkeskommunen er av den oppfatning at utbygging av kraftverket må vurderes opp mot vannforskriftens § 12. Videre mener vi omsøkt kraftverk må sees i sammenheng med både eksisterende og planlagte kraftverk oppstrøms i Graveelva/Lindalselva for å vurdere potensielle sumvirkninger, samt for å oppfylle intensjonene i vannforskriften om helhetlig vannforvaltning. Helhetlig vannforvaltning dreier seg blant annet om å se hele nedbørfelt under ett- og ikke bare hvert enkelt tiltak, hvert vann, eller hver bekk- og elvestreng separat.

Fylkeskommunen savner en konkret beskrivelse på utforming av inntaksterskelen og selve inntaket. Det fremkommer ikke hvor lang inntaksterskelen i alternativ 1 blir og det oppgis ikke volum på inntaksmagasin for dette alternativet. Det er viktig at tiltakshaver kan dokumentere og beskrive hvordan fisken vil komme seg utenom inntaket, over terskelen og nedover elven. Vi ønsker at det blir belyst i søknaden om planlagt minstevannsføring er tilstrekkelig til å sikre vandringsmuligheter for fisk i elva. Vi ber derfor NVE etterspørre denne informasjonen.

Fylkeskommunen vil minne om at dersom tiltaket ikke er konsesjonspliktig, så vil tiltaket kreve en tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag som sendes til Statsforvalteren og fylkeskommunen i Vestfold og Telemark.

Avslutningsvis

I tabell 1.3.2 i skjema for hydrologisk forhold oppgis det at det i tørre og våte år vil være henholdsvis 48 og 93 dager der tilsiget er mindre enn laveste driftsvannføring tillagt planlagt minstevannsføring. Vi antar at dette er en feil og etterspør en klargjøring.

Vi mener tiltakshaver må fremlegge informasjon om planlagt inntaksløsning, om lengden og høyden på inntaksterskelen i alternativ 1, størrelsen på inntaksmagasinet, samt om omsøkt minstevannsføring vil være tilstrekkelig for fiskens vandring i elva. Fra det vi kan se har ikke akvatisk miljø, gyteplasser eller tilstedeværelsen av bunndyr og fisk blitt kartlagt tidligere. For å kunne vurdere konsekvensen for allmenne interesser mener vi en bedring av kunnskapsgrunnlaget er nødvendig. Vi ønsker en bekreftelse på at utbyggingen ikke vil påvirke bademulighetene eller vannføringen i sideløpet mot Langemyr.

Fylkeskommunen mener at tiltaket må sees i sammenheng med både utbygde og prosjekterte kraftverk i nedbørsfeltet og at en konsesjonsprosess vil være fordelaktig for å kunne å begrense negativ utvikling i vannforekomstenes tilstand som følge av kraftutbyggingen.

Med hilsen

Cathrine Nedberg
Teamleder
Klima, innovasjon og næring

Lotte Thommesen
rådgiver
lotte.thommesen@telemarkfylke.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:
STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK
DRANGEDAL KOMMUNE